

Snacka om brott – En podd från Brå

Almedalen 2018

Så kan forskning och kunskap ökar tryggheten och minskar brottsligheten (3 oktober 2018)

Medverkande: Erik Wennerström, generaldirektör, Brå

Moderatorer: Marianne Rundström, Staffan Dopping

SPEAKER: Brottsligheten förändras. Vilka utmaningar följer en ändrad kriminalitet? Kan forskning och kunskapsspridning öka trygghet och minska brottslighet? I *heta stolen* för att svara på detta sitter Brås generaldirektör, Erik Wennerström. Inspelat vid ett seminarium vid Almedalen 2018. Moderatorer är: Marianne Rundström och Staffan Dopping. Vi ber om ursäkt för bristande ljudkvalitet på inspelningen, som gjordes i ett tält i Almedalen.

STAFFAN: Ni är en kunskapsmyndighet. Ni har forskare anställda och det ingår i uppdraget att ni skall sprida kunskap. Tanken är att den skall ha en positiv effekt i slutändan, så att brottsligheten minskar och tryggheten ökar. Det är ett sätt att beskriva er uppgift, eller vill du göra det på annat sätt?

ERIK: Jag tycker det är en bra beskrivning. Det är precis som du säger, en kunskapsmyndighet. Vårt bidrag till att minska brottsligheten och öka tryggheten, det är framförallt att ta fram fakta till beslutsfattande – till regering och rättsväsendet – så att de har bästa möjliga beslutsunderlag när de fattar beslut om sina verksamheter. Hur de gör det skall vi inte påverka, men vi skall försöka se till att de är så upplysta som möjligt, och då tror vi att vi gör ett fint bidrag till att både minska brottsligheten.

MARIANNE: Var tycker du att de största kunskapsluckorna finns?

ERIK: Det finns kunskapsluckor som vi hela tiden försöker täppa till. Vi sitter i en konstant dialog med den [Ohörbart] rättsväsendets

[Ohörbart], är ett exempel på. Vi följer konstant via [Ohörbart], för att identifiera var det finns kunskapsbehov, att antingen för att identifiera var det finns kunskapsbehov, antingen det, eller för att en kunskap vi har, har blivit [Ohörbart].

STAFFAN: Har du något exempel på sådant, att *Här kan vi verkligen göra nytta för här finns det uppenbara brister?*

ERIK: För några år sedan gjorde vi ett projekt i samarbete med Stockholmspolisen, som vi kallade för ett slags (Ord?) projekt. Vi tittade i centrala delar utav Stockholm, finns det sätt att (Ord?) verksamheten så att vi får upplysning i vanligt förekommande brott. Svaret i vårt experiment var *Ja, det går att göra det*. Det här genomförs nu i form utav en satsning, framförallt hos olika lokala poliser runt om i Stockholm, i ett sätt att få snabbare lagföring. Så det är ett experiment från vår kunskapsfabrik, som vi gör i samverkan med polisen, det visade sig fungera bra. Då kör vi det på en bredare front i Stockholms län, för att på det sättet få ner brottsligheten.

MARIANNE: Men för allmänheten så är ju Brå, det är ganska diffusa begrepp – vad ni pysslar ni med egentligen? Om du skulle förklara för dom vad ni gör för nytta, vad skulle du svara då?

ERIK: Vi är ett kunskapscentrum i rättsväsendet. Vi tjänar framförallt rättsväsendet och regeringen, och ser till att de får så mycket kunskap som de bara kan hantera. Att de får relevant kunskap, att vi inte eldar för kråkorna, utan att det är saker som verkligen kan göra nytta i deras verksamhet. Det är egentligen den bästa beskrivningen jag kan ge.

MARIANNE: Och ibland kritik för att ni får politisk vinkel, den kommer ju då och då. Det handlar inte minst om, andelen nya i Sverige i brottsstatistiken och sådana saker. Är ni politiska? Har ni en politisk ställning?

ERIK: Brå har ingen egen politisk agenda, men...

MARIANNE: Går det att undvika?

ERIK: Vi är ju en myndighet under regeringen. Vi är fristående, men vi är ju inte självständiga, så fungerar det inte i vårt system. Vi arbetar på ett direkt uppdrag av regeringen, med allt vad det innebär. Dom som brukar anklaga oss för att vara politiska på något sätt, brukar vara delar av oppositionen eller media som anser att vi inte gör de saker de önskar.

STAFFAN: Men den här senaste saken, det är ju att ni inte vill ta fram vissa fakta om brottsligheten, men sedan byter ni fot bara några veckor, att ni skall ta fram det. Det var ju samma regering som för två månader sedan, så vad låg bakom det fotbytet?

ERIK: Det finns olika sätt att framföra samma budskap. Tidigare har vi sagt att vi ser inga behov – därför skall vi inte göra det. Nu säger vi att vi fortfarande inte ser behovet men okej, vi skall titta efter en gång till om det verkligen finns något.

STAFFAN: Ni gav efter för trycket i den politiska debatten?

ERIK: Vi noterade att det finns ett intresse från en allt större del av politiken. Det var en ganska liten del utav politiken för två år sedan, men nu har allt flera delar av de etablerade delar av riksdagspartierna. Det kan finnas andra saker som är mera relevanta för rättsväsendets del att vi tittar på, den typen av studier som vi gjorde tidigare, som har ett integrationspolitiskt intresse men knappast ett kriminalpolitiskt intresse.

MARIANNE: Om vi tittar lite mera på din person. Du har suttit på din position i fem år.

ERIK: Inne på sjunde.

MARIANNE: Sjunde! Du har juristbakgrund. Sverige har ju förändrats väldigt mycket under dom här åren, vad tycker du att du har kunnat göra för nytta?

ERIK: Jag tror att när man bad mig ta det här uppdraget – det var ju framförallt att jag var jurist – såg man att jag har inga egna aktier i den kriminologiska forskningen. Jag har erfarenhet av både regeringskansliet och staten, det tror jag var avgörande. Det handlar om att kunna styra kunskapsproduktionen, som är en del av den statliga myndigheten. Har jag lyckats med det? Ja, vi har under två regeringar av olika färg efter varandra vuxit med mer än 100 % som myndighet. Vi har fått nya uppdrag hela tiden. Jag tycker att vi under den perioden har bibehållit och till och med stärkt vår identitet som kunskapsmyndighet med en central roll i rättsväsendet där vi samverkar med övriga myndigheter på ett sätt som gynnar ytterst skattebetalare.

STAFFAN: Erik Wennerström. Vilken är det viktigaste brottförebyggande åtgärden?

ERIK: Den viktigaste brottförebyggande åtgärden? Det är nog någonting som vi får fortsätta med år efter år efter år. Vi tar varje år fram åtskilliga på olika områden, men att peka på en och säga att det är det absolut viktigaste, det är svårt. Möjligen skulle jag säga utbildning. Att göra missar i utbildningen i unga år, att tillåta att människor hamnar utanför systemet.

STAFFAN: Kvaliteten på skolan?

ERIK: Skolan. Att se till att utanförskap i skolan inte uppstår. Lyckas man vidta åtgärder där har man gjort mycket som man kan hämta igen i form utav minskat behov av brottsbekämpande åtgärder senare.

MARIANNE: En stor fråga som man läser om varenda dag i tidningarna och om man följer media på olika sätt, handlar om att människor inte känner sig trygga i Sverige längre. Där finns ju en genusaspekt som är väldigt påtaglig att det framförallt är kvinnor i utsatta områden som inte känner sig trygga. Hur kan ni arbeta med den frågan för att påverka den på något sätt?

ERIK: Det som vi kan göra för att arbeta med frågan är framförallt att ta fram siffror och fakta på att det ser ut så som det gör. Det stämmer med bilden av som vi har. Säg att en 1/3 del av kvinnorna i stort, i socialt utsatta områden börjar det närma sig hälften av kvinnorna. Vårt bidrag är att väldigt tydligt visa hur det ser ut, och ställa frågan *Varför känner sig dom här kvinnorna otrygga*, och varför känner sig människor otrygga överhuvudtaget, för att därifrån sedan kunna börja rekommendera åtgärder. Vad är det som gör att människor känner sig otrygga i socialt utsatta områden, till exempel? Det är bland annat en väldigt öppen droghantering, det är mopedtrafik på ställen där det inte ska vara det, till synes sysslolösa unga män som står och hänger här och där som skapar en känsla för otrygghet. Det finns faktorer som vi kan peka ut för att man sedan ska kunna vidta åtgärder.

MARIANNE: Finns det några slags fakta som ni har tagit fram under dina sju år, som har påverkat dig själv på något sätt, och din syn på hur samhället ser ut?

ERIK: Jag har en, ja. En sak som gjorde ett väldigt starkt intryck på mig var hur olika människor kan uppfatta sin trygghet. Vid ett besök hos en familj i ett utsatt område ställde mina medarbetare frågan om man känner sig trygga här, och fick svaret att *Jo det finns ett rum som vetter mot gatan där barnen inte får leka, för där slog det in kulor för ett par veckor sen, men nu leker de inte där längre, så nu är vi trygga*. Det visar på en form utav anpassning till en situation, det här gjorde ett mycket starkt intryck på mig.

MARIANNE: Drar du igång någon ny forskning av det då? Vad händer då?

ERIK: Vi lade fram dom här resultatet. Det finns större grad utav anpassning än vad vi tror, framförallt i de utsatta områdena. Vi sätter det på bordet framför beslutsfattarna och säger det här måste vägas in i beslutsfattningen. Men vi är inte en operativ myndighet så vi kan inte...

MARIANNE: Nej. Vi ska prata med om operativa myndigheter, om just otrygghet i de utsatta områdena. Så om ni lovar oss att ni sitter kvar hela dagen så kommer ni få med er det, inte går och tittar på fotboll utan sitter här till 17.30.

STAFFAN: Precis, man kan se saker i efterhand. Erik Wennerström, vill du att Brå skall bli mera kända än vad ni är idag? Ska ni storma fram som denna viktiga kunskapskällor och även nå direkt till allmänheten?

ERIK: Vårt uppdrag är framförallt riktat till regeringen och rättsväsendet. Det jag skulle vilja är att vi gentemot allmänheten att det fanns en bättre kännedom om vad vår roll är.

MARIANNE: Varför är det så dåligt då?

ERIK: Det finns nog, hur ska man säga... Vem kan exakt beskriva [Ohörbart]institutet.

MARIANNE: Men här sitter Sarnecki, som har talat om Brå så länge jag har varit journalist, högljutt?

STAFFAN: Mera än 40 år.

ERIK: Ta bara vårt namn. Det finns ett lokalt brottsförebyggande råd i över 200 av landet kommuner. Jag får ibland frågan *Är du chef för Brå här i Sundsvall?* Nej, det finns en statlig myndighet som också heter Brå. Ni talar om det lokala *Brådet*. Så det finns en risk. Jag har en viss förståelse för att...

MARIANNE: Men hur mycket hänger på dig då att Brå blir mera välkänt och vad ni gör?

STAFFAN: Vill du inte bli mera känd, Erik?

ERIK: Jag tror att jag skulle säkert kunna sätta mera energi på det men jag har fokuserat i det här uppdraget på att framförallt nå ut till målgrupperna och där är jag övertygad om att vi är tillräckligt kända för att göra det som vi har i uppdrag att göra – nämligen att förse regeringen och rättsväsende med bästa möjliga kunskap. Men

när det gäller vår statistikverksamhet som är riktad till allmänheten tror jag inte man tar miste på vad Brå är.

MARIANNE: Vad kan Brå göra för att förebygga den våldsbejakande extremismen som vi bara ser växa och växa? Ni kommer lägga märke till den här i Almedalen under dagarna.

ERIK: Jag känner mig väldigt hedrad för att Brå har fått [Ohörbart] för ett centrum för våldsbejakande extremism, för att integrera det i det sätt vi arbetar med annan typ av brottslighet, nämligen att arbeta med att höja kunskapsnivån – framför allt hos dom aktörer som jobbar med våldsbejakande extremism på lokal nivå, rättsväsendet och kommunerna. Vi har 40 års erfarenhet av att arbeta med att sprida konkret arbetsrelaterade kunskap på lokal nivå. Nu tar vi det också på det här området.

MARIANNE: Stötta kommunerna?

ERIK: Vi stöttar kommunerna, de som är yrkesverksamma i det här området, hjälper dom med att identifiera saker som dom själva inte ser, hjälper dom att mobilisera, ta lärdom utav delar utav Sverige som vi redan har bra erfarenhet av.

MARIANNE: Vi var inne på det tidigare att ni inte är politiska, men om Brå kommer fram till ett resultat och ni känner *Nej, det här kommer inte att gynna demokratin om vi presenterar*; finns det exempel där ni faktiskt håller igen?

ERIK: Nej, inte under mina år. Då och då har vi kommit fram till... som jag sade, vi tar instruktioner om vad vi gör från regeringen men inte till vad vi kommer till för slutsatser, det håller vi i själva. Ta till exempel den förra regeringens satsning på 20 000 poliser, att gå från 18 till 20, hur stor effekt hade det? Vi fick i uppdrag att utvärdera det och vi fick tala om för regeringen att det inte hade den effekten som ni hade hoppats. Det var, förstår man ju, inte var det politiskt önskvärda men vi levererade det ändå.

MARIANNE: Spelar Brå en roll för den svenska demokratin?

ERIK: Det vill jag tro att vi gör. Jag tror att vi gör det på två sätt. Hade rättsväsendet inte haft oss som ett kunskapscenter, så hade rättsväsendet ofta fått utvärdera sig själv. Det tror jag inte hade varit bra för trovärdigheten i utvärderingar och olika slags slutsatser. Det tror jag stärker förtroendet för rättsväsendet att dom inte skådar sig själva. Det andra vi gör, är att vi frågar befolkningen; är ni trygga, är ni oroliga? Vi frågar landets 16 000 förtroendevalda, vilken typ av hot utsätts ni för? Hur ser det ut bland de förtroendevalda? Och så levererar vi den kunskapen, så vi har en viktig roll för demokratin.

STAFFAN: Bra övergång till det som kommer om en kvart, tack Erik Wennerström.

ERIK: Tack.

MARIANNE: Nu får du berätta för publiken, om vad som kommer.

STAFFAN: Vi skall prata om hot i sociala medier. Om en kvart.

MARIANNE: Tack så mycket.

SPEAKER: Du hörde ett avsnitt av *Snacka om brott special*, där Marianne Rundström och Staffan Dopping frågade ut Brås generaldirektör Erik Wennerström under ett seminarium i Almedalen, 2018. Fler avsnitt hittar du i er podd-app eller på Brås hemsida, bra.se. Tack för att du lyssnade.